

оточення, форм та методів навчання. Відсутність ранніх, сформованих ще у школі досягнень зовсім не означає, що здібності не виявляться у студента пізніше.

Реалізація принципів педагогіки спільної творчості створює передумови для особистісного зростання і реалізації творчого потенціалу студента.

Література

1. S. D. Krashen. (2002). *Second Language Acquisition and Second Language Learning* / University of Southern California, 150 p.
2. Bernaus, M., Wilson, A., & Gardner, R. C. (2009). Teachers' motivation classroom strategy use, student motivation and second language achievement. *Porta Linguarum*, 12, 25–36.
3. Вишневський О. І. Методика навчання іноземних мов : навч. посіб. – Київ : Знання, 2011. – 206 с.
4. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції : курс лекцій : [навч. метод. посіб. для студ. мовних спец. осв.'кваліф. рівня «магістр»] / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. – Київ : Ленвіт, 2011. – 344 с.
5. Занюк С. С. Психологія мотивації / С. С. Занюк. – Київ : Либідь, 2002. – 304 с.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО СВІТОГЛЯДУ ОСОБИСТОСТІ

Халєєва О. В., Костіна Л. М., Поддуда І. А.

КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія ХОР» м. Харків

Враховуючи сучасні підходи в педагогіці (особистісне орієнтоване навчання, збагачення учнів досвідом творчості, формування механізму самоорганізації й самореалізації особистості), особливої актуальності набуває завдання формування світогляду особистості як стрижня культури, фокусу людського бачення світу, міри розуміння природи й суспільства, соціальних відносин і цінностей, поглядів на світ і своє місце у ньому.

Сутнісною якістю людського способу існування є духовне життя суспільства. Це надзвичайно широке поняття, що включає в себе:

1) духовне виробництво (розроблення поглядів і уявлень, теорій, концепцій та інших ідейних утворень і духовних цінностей, фор-

мування духовних потреб людей у споживанні духовних цінностей, у творчій діяльності);

2) суспільну свідомість, як сукупність ідеальних форм (понять, суджень, поглядів, почуттів, ідей, уявлень, теорій), що вироблені людством у процесі освоєння природи і соціальної історії та охоплюють і відтворюють суспільне буття;

3) духовну культуру як сукупність форм суспільної свідомості, способів створення і використання духовних цінностей, форм комунікації людей.

Духовне життя суспільства охоплює світ ідеального (сукупність ідей, поглядів, гіпотез, теорій) разом з його носіями – соціальними суб'єктами – індивідами, народами, етносами. У цьому зв'язку доречно говорити про особисте духовне життя окремої людини, її індивідуальний духовний світ, духовні цінності, світоглядні орієнтації або духовне життя того чи іншого соціального суб'єкта – народу, етносу, суспільства в цілому [1, с. 533–534].

Духовний світ окремої людини, індивідуальності з її конкретною самобутністю, багатогранністю неможливий поза духовним життям суспільства, що абстрагується від тих чи інших конкретних характеристик, властивостей індивідуальної свідомості, вбираючи в себе найбільш значуще, суттєве. Отже, у духовному вимірі існує єдність індивідуально-суспільного при збереженні особливих рис кожного аспекту.

Світогляд є центральним елементом духовного світу особистості, що взаємопов'язаний з кожною стороною духовної сфери. О. Спіркін вказує на те, що світогляд – це свого роду духовний каркас структури особистості, класу або суспільства в цілому [2, с. 24].

Формування художньою світоглядом особистості – складний процес, що має базуватися на ґрунтовній методологічній основі. Проблема визначення цих основ потребує ретельних досліджень філософів, педагогів, психологів, мистецтвознавців. В останній час численні питання взаємодії світогляду і мистецтва знайшли висвітлення у працях Л. Закса, В. Малахова, Л. Масол, О. Рудницької та ін. Метою даної статті є теоретичний аналіз та розгляд сутності даної проблеми.

Визначимо специфіку світогляду духовного феномену в контексті його місця і значення у сфері суспільної свідомості.

Окрема особистість і будь-яка соціальна група у своїй діяльності неодмінно керується тими чи іншими ідеями і поглядами, моральними й естетичними ідеалами, певним світоглядом, соціальними установками й іншими духовними цінностями, що складають у сукупності суспільну свідомість [3, с. 42].

Аналізуючи структуру суспільної свідомості, дослідники виділяють певні рівні, що функціонують у межах кожної з форм і різняться ступенем глибини та характером відображення дійсності. Дані компоненти, як зазначає Р. Арцишевський, необхідно розглядати окремо, у певному контексті: всієї суспільної свідомості (свідомість буденна та систематизована (спеціалізована), її окремих сфер (емпірична та теоретична свідомість (пізнання), суспільна психологія та ідеологія), своєрідних форм відображення та усвідомлення дійсності, кожна з яких переважає на певному рівні суспільної свідомості (свідомість конкретно-чуттєва та абстрактно-логічна) [4, с. 101–102].

Нині у науковій літературі превалює думка, що зміст кожної з конкретних форм суспільної свідомості (політичної, правової, моральної, філософської, наукової, релігійної, художньо-естетичної) складає єдність трьох сфер – науки, ідеології, суспільної психології [5, с. 63].

Метою науково-теоретичної, гносеологічної (когнітивної) сфери суспільної свідомості, представленою наукою, є здобуття людиною об'єктивно істинних знань, зміст яких не залежить від суб'єкта пізнання.

Ідеологічна сфера, будучи зумовлена відношенням людини до світу, своїм призначенням має теоретичне обґрунтування цілей, завдань, інтересів, ідеалів, принципів, вибору методів перетворення явищ дійсності, що розробляються у когнітивній сфері. Як підкреслює О. Уледов, «за своїм характером ідеологія є знанням і оцінкою явищ дійсності, відношенням до них» [3, с. 110].

Сфера суспільної психології – це перш за все сфера емоційного відображення, безпосереднього переживання людиною реальної дійсності. Це емоційно-вольова сторона духовного світу особистості, сфера почуттів та настроїв, потреб та звичок, у якій виражається безпосереднє відношення світу до людини і людини до світу.

Важливого методологічного значення набуває філософське положення про розгляд світогляду в якості сполучної ланки між ідеологією, суспільною психологією і наукою як сферами суспільної свідомості.

Світогляд як стан свідомості концентрує в собі й органічно сплавляє воедино думки, почуття, прагнення, внутрішню готовність діяти, тобто наукові, ідеологічні та соціально-психологічні компоненти духовного світу соціального суб'єкта [3, с. 145]. Світогляд формується на основі науки та ідеології, але здобуває якісне визначення лише у сполученні з суспільною психологією, коли зміст ідеології у формі узагальнених ідей та уявлень, ідеалів і принципів засвоюється соціальним суб'єктом і перетворюється в його внутрішні переконання, життєву позицію.

Світогляд є вищою сутнісною формою самосвідомості соціального суб'єкта, вузловими категоріями якої виступають поняття «світ» і «людина», що визначає його цілісне, інтегральне відношення до дійсності і до самого себе, формує життєві установки та втілюється в різних формах діяльності суб'єкта.

В якості суб'єкта світогляду може виступати не тільки суспільство в його конкретно-історичних формах, але й особистість, що є одночасно носієм певного світогляду, як форми суспільної самосвідомості, в його класових, національних і інших виявах. Водночас особистість є суб'єктом особливої, особистісної форми світогляду. Суспільний світогляд і світогляд особистості нерозривно пов'язані і взаємодіють між собою. Без розкриття цього взаємозв'язку не можна зрозуміти розвиток і функціонування ані суспільного світогляду, ані тим більше світогляду особистості, оскільки останній завжди виникає і формується на основі першого [4, с. 65]. Враховуючи даний взаємозв'язок і взаємодію, необхідно розмежовувати загальносоціологічний та особистісний підходи до аналізу цього духовного феномену.

У своєму соціокультурному визначенні світогляд виступає особливим станом суспільної свідомості, що у найбільш загальному і концентрованому вигляді виражає своєрідність культурно-історичного періоду, що переживається суспільством, властиву його культурі систему «наскрізних» ідей, уявлень, принципів, інтенцій що складають «душу» даного типу культури і пронизують усі її галузі [7, с. 28].

Світогляд людини – це гранично узагальнений, упорядкований погляд на навколишній світ: на явища природи, суспільство і самого себе, а також основні життєві позиції людей, переконання, соціально-політичні, моральні, естетичні ідеали, принципи пізнання й оцінки матеріальних і духовних подій, що впливають із загальної картини світу [8, с. 269]. Слід зазначити, що світогляд концентрує у собі не тільки положення теоретичного рівня, тут беруть участь усі сутнісні сили людини: почуття, розум, воля, переживання, здібності, досвід.

Народжуючись, кожна людина застає існуючу в суспільстві певну систему знань про навколишній світ, характерне для даної культури ставлення до нього, ієрархію цінностей (моральних, політичних, художніх тощо). Сукупність світоглядних уявлень, що засвоюється індивідом під час соціалізації, називається світорозумінням. Людина інтерпретує світові події і проблеми, тлумачить їх сутність на основі того розуміння буття, яке вона засвоїла, опановуючи матеріальні та духовні багатства людської культури. У той же час людина не тільки розуміє світ. Вона ще відчуває, переживає його. В переживанні суспільне світорозуміння співвідноситься з особистим життєвим досвідом особи. Індивідуальні переживання є формою особистого ставлення до

світу, його оцінки, інтерпретації за допомогою почуттів, різноманітність яких, складає зміст переживання. Індивідуальною формою світогляду, таким чином, виступає світопереживання [9, с. 172–173].

Ми додержуємося тієї думки, що світогляд людини є органічною єдністю його надіндивідуальної історично-епохальної форми з домінантою ідейно-концептуального, теоретичного рівня (світо розуміння) та особистісного світогляду, що виникає і формується на основі першого, але має яскраве психологічне забарвлення, емоційно-ціннісний, індивідуальний характер (світовідчуття, світосприймання, світопереживання); має ідеологічний, а не когнітивний характер, але ідеологічно-теоретичний у органічній єдності з психологічним, емоційно-ціннісним (мова іде не про обмеженість тим чи іншим рівнем у суспільстві чи особистості, а про домінування того чи іншого рівнів, що перебувають у органічній єдності), що визначає духовно-практичне ставлення суб'єкту до дійсності.

Художній світогляд як типологічний світоглядний різновид має свою специфіку, що впливає насамперед з особливості мистецтва як форми, суспільної свідомості.

Філософське осмислення суті мистецтва, його ролі у суспільному й особистому житті кожної людини, закономірностей художнього пізнання дійсності сприяє виробленню методологічних установок, які дають змогу орієнтуватися в емпіричному матеріалі, у чисельних теоріях і концепціях, результатах експериментальних досліджень [10, с. 23].

Мистецтво має своєю сферою людське життя в усій багатогранності і складній різноманітності його проявів, матеріальних і духовних. Митець живе і творить не в якомусь надсуспільному, позачасовому просторі, а в певному суспільному середовищі, в певну добу, тисячами ниток зв'язаний з ними. Духовне життя, суспільна свідомість конкретно-історичної доби втілюється у ставленні художника до відображених явищ дійсності, його поглядах, думках, почуттях, індивідуальних і своєрідних. Без загального світоглядного контексту художній світогляд неможливий.

Світогляд художника – форма самосвідомості, крізь призму якої сприймається, оцінюється й осмислюється дійсність, відображується у творах мистецтва, і яка вирішальним чином впливає на духовне самовизначення творчої індивідуальності. У світогляді художника акцентується емоційно-ціннісне відношення до буття. До структури світогляду художника входять принципи творчої діяльності, смислотвірчі установки й орієнтири. Ядром, серцевиною світоглядної свідомості художника виступає естетичний ідеал, що виконує у творчості роль регулятивного принципу, критерію оцінки і цільової настанови. У

формуванні світогляду художника беруть участь усі сутнісні сили, духовні здібності творчої особистості (свідомість, почуття, воля): у цьому процесі органічно взаємодіють досвід, знання і переконання [11, с. 205].

На основі здійсненого аналізу визначимо художній світогляд особистості як цілісну систему поглядів на світ, переконань, емоційно-ціннісних відношень до буття, сформованих на основі художнього досвіду, певного естетичного ідеалу, що стали внутрішньою позицією особистості й визначають ставлення людини до навколишньої дійсності та самої себе. Це є ставлення до світу у його цілісності цілісною людиною крізь призму творчості, загальнолюдських цінностей, краси та гуманізму. Даний тип світоглядного освоєння дійсності, саме у якості світогляду, у переважній більшості характерний для людей, що мають своєю професією художню або іншу спеціалізовану діяльність, пов'язану з мистецтвом. Але треба зазначити, що дане обмеження не є обов'язковим.

Отже, художній світогляд особистості є синтезом епохально-історичного суспільного світогляду (світорозуміння), світогляду художника (акцентується емоційно-ціннісне відношення до буття; роль ідеологічної призми, регулятивного принципу, критерію оцінки і цільової настанови виконує естетичний ідеал), художньої свідомості суспільства певної епохи (сукупність образно виражених у мистецтві ідей, відчужань; художня концепція світу та художня концепція людини; дійсність, побачена, осмислена й емоційно пережита за допомогою мистецтва; художня картина світу, створена творцями мистецтва й уявою, художньою фантазією, асоціативною пам'яттю читачів, слухачів, глядачів). У даному аспекті мистецтво виступає як джерело формування і сфера втілення художнього світогляду особистості.

«Важливим чинником у визначенні художнього світогляду в якості саме світоглядного утворення є активна свідома позиція у його формуванні та функціонуванні.

Художній світогляд проникає у всю життєдіяльність людей. Збагачений всією спадщиною художньої культури, він втілюється на практиці як творче перетворення світу за законами краси, як досягнення всебічного розвитку людини.

Література

1. Філософія : навч. посіб. / І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко, І. В. Бойченко та ін. ; за ред. І. Ф. Надольного. – Київ : Вікар, 2000. – 624 с.
2. Спиркин А. Г. Основы философии : учеб. пособ. для вузов / А. Г. Спиркин. – М. : Политиздат, 1988. – 592 с.

3. Уледов А. К. Общественная психология и идеология. – М. : Мысль, 1985. – 263 с.
4. Арцишевский Р. А. Мировоззрение: сущность, специфика, развитие. – Львов : Изд-во при Львовском ун-те, Вища школа, 1988. – 197 с.
5. Общественное сознание и его формы / под общ. ред. В. И. Толстых. – М. : Политиздат, 1986. – 366 с.
6. Скатерщиков В. К. Об эстетическом вкусе. – М. : Знание, 1974.–96 с.
7. Щелкунов М. Д, Мировоззрение и общенаучное знание: общенаучные феномены познания в социально-мировоззренческом контексте. – Казань : Изд-во Казан. ун-та, 1989. – 319 с.
8. Спиркин А. Г. Сознание и самосознание. – М. : Политиздат, 1972.–303 с.
9. Естетичне виховання : довідник / В. І. Мазепа, А. В. Азар-хін, В. С. Горський та ін. – Київ : Політвидав України, 1988. – 214 с.
10. Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання : навч.-метод. посіб. – Київ : ІЗМН, 1997. – 248 с.
11. Эстетика : словарь / под общ. ред. А. А. Борева и др. – М. : Политиздат, 1989. – 447 с.

THE GERMAN SCHOOL SYSTEM: THE EXPERIENCE OF SAXONY

Borodenko V. V.

*Primary School, 04571, Roetha (Rötha), August-Bebel Str., 42, Saxony, Germany,
Email: viki.borodenko@gmail.com*

"Everyone is important!" — one of the leading principles of the Saxony educational policy. This is reflected in the Saxon structured school system, which properly takes into account different inclinations, talents and promotes their development and achievement of educational goals of students. At the same time, the ability to transfer from a school of one type to a school of another type is a defining characteristic. This means that all paths are always open. Each matriculation certificate provides an opportunity to complete further educational stages leading to successful professional training and study at a higher specialized educational institution or university. Saxon schools also enable students who grow up bilingual or multilingual to achieve individual academic success.

The school system in Saxony includes: elementary school (grades 1 to 4), upper secondary school (grades 5–9/10), upper secondary school +